

УДК 378:502.5(477):81

<https://doi.org/10.31548/philolog2020.01.006>

**ПЕРСПЕКТИВНІ НАПРЯМИ ВИВЧЕННЯ ЗООЛОГІЧНОЇ НОМЕНКЛАТУРИ:
ЛІНГВОКОГНІТИВНИЙ ВИМІР**

В. Д. ШИНКАРУК, доктор філологічних наук, професор,
Національний університет біоресурсів і природокористування України
E-mail: vashyn2010@ukr.net

<http://orcid.org/0000-0001-8589-4995>

С. В. ХАРЧЕНКО, доктор філологічних наук, доцент,
Національний університет біоресурсів і природокористування України
E-mail: lucynka@ukr.net

<http://orcid.org/0000-0001-9336-1259>

Анотація. Статтю присвячено одному з найдавніших шарів української лексики – зоологічній термінології. На підставі аналізу наукових джерел мовознавчої і природничої галузей визначено три пріоритетні напрями міждисциплінарного дослідження зоологічної термінології і номенклатури: системність у співпраці науковців, науково-педагогічних працівників філологічного і природничого напрямів, укладання й видання словників зоологічної номенклатури та створення інформаційно-пошукових тезаурусів. Наголошено, що розвиток виокремлених пріоритетних напрямів викристалізовуватиме українську наукову мову в галузі наук про життя, забезпечуватиме утвердження своєї, української, ідентичності через інтеграцію до світового наукового та культурного обшару, підтримуючи інтерактивний обмін між національною та світовою наукою.

Ключові слова: термінологія, зоологічна номенклатура, зоонім, словник, тезаурус, пріоритетний напрям.

Актуальність дослідження. Будь-яка розвинена літературна мова має свій арсенал, аби задовільнити різноаспектні потреби мовців, що нею послуговуються. З-поміж цього арсеналу важливою складовою є термінологія, а особливо термінологія, що її створили на національномовній основі. Тематичне поле сучасної термінології широке, воно охоплює всі галузі наукової діяльності. Термінологічні групи неоднорідні за часом створення, способами творення, за співвідношенням інтернаціонального / національного компонента, ступенем опрацьованості тощо. Ситуація, що склалася із зоологічною термінологією, парадоксальна: зоологічна лексика належить до одного з найдавніших шарів

української мови, але ступінь її опрацьованості, уніфікованості й досі незадовільний.

Стан дослідження. Наукове опрацювання зоонімів, що розпочалося наприкінці XIX ст. працями І. Верхратського і набуло виразних ознак організованої, методичної, послідовної термінологічної роботи від 1917–1918 рр., покликане було систематизувати нагромаджені народні й інтернаціональні назви, обрати до наукового вжитку найпридатніші зі створених назв та сформувати зоологічну термінологію й номенклатуру. Ці засади згодом зреалізовано в «Словникові зоологічної номенклатури» (1927–1928 рр.), а вже 1935 р. в «Російсько-українському

словникові зоологічної термінології для середньої школи» змінено згідно з настановами термінологічних бюлетенів понад 2000 назв. У 80-х рр. ХХ ст. вийшли друком «Російсько-українсько-латинський зоологічний словник» (1983 р.) і каталог «Фауна України», 29 книг із 75 якої видано російською мовою (11 книг підготовлено й опубліковано впродовж 1992–2019 рр.).

Науковці сучасних наявних термінологічних центрів України – Загальноукраїнський центр словникарства Українського мовно-інформаційного фонду та відділ граматики і наукової термінології Інституту української мови НАН України (м. Київ), Термінологічний комітет стандартизації науково-технічної термінології (м. Львів), лабораторія комп'ютерної лінгвістики кафедри української мови та прикладної лінгвістики Київського національного університету імені Тараса Шевченка (м. Київ) – плідно працюють у лексикографічній галузі, однак ні ботанічна, ні зоологічна термінологія (номенклатура) не ставали об'єктом ґрунтовних, різноаспектних досліджень. Мовознавці лексикографічно опрацювали біологічну термінологію [14], з-поміж якої спорадично були і зооніми.

Зоологічну термінологію й номенклатуру досліджували в етимологічному, когнітивно-ономасіологічному та семасіологічному аспектах на матеріалі української, німецької, англійської та французької мов (Л. Булаховський, В. Калько, О. Карабута, Ю. Марєга, Р. Міняйло, В. Німчук, С. Стройкова, Т. Тищенко, Н. Швець та ін.). Традиційно зоологи опрацьовують таксономію і номенклатуру тварин (І. Загороднюк, В. Кубійда, Ю. Мовчан, С. Харчук, А. Щербуха та ін.).

Автономно від термінологічних центрів України (принаймні на сайті інституту про це немає жодної згадки) працює над зоологічною термінологією Інститут зоології ім. І. І. Шмальгаузена НАН України, де функціонує відповідна термінологічна комісія, яка підготувала тримовні (латинська, українська, російська мови) списки деяких представників фауни України –

птахів, ссавців, земноводних і плазунів [https://www.izan.kiev.ua/term_com/vstup.htm].

Мета статті – окреслити та обґрунтувати перспективні напрями в дослідженні української зоологічної номенклатури.

Виклад основного матеріалу.

Є. Карпіловська, рецензуючи працю Ю. Кобова «Словник українських наукових і народних назв судинних рослин», слушно зауважила, що «створення номенклатури – зведень назв об'єктів вивчення – є, як відомо, наріжним каменем для побудови терміносистеми будь-якої галузі наукового знання» [3, с. 108]. Ця думка визначальною є не тільки для ботанічної термінології, але й для всіх терміносистем, зокрема й зоологічної.

Сучасний стан зоологічної термінології і номенклатури, її кодифікування, розвиток фахової мови, міжнародна співпраця тощо формують пріоритетні напрями її опрацювання. Їх, не претендуючи на вичерпність, виділяємо принаймні три.

Перший перспективний напрям у розвитку зоологічної номенклатури – це *системність у співпраці науковців, науково-педагогічних працівників філологічного і природничого напрямів*, на що вже науковці звертали увагу [5, с. 99; 16, с. 9; 17, с. 86; 19, с. 6]. Крім того, історія українського термінознавства має гарні приклади плідної та якісної співпраці філологів і фахівців інших галузей, зокрема Наукове товариство імені Т. Г. Шевченка, чії фахівці не-лінгвісти знали кілька мов (зокрема латинську, давньогрецьку, німецьку) та Інститут української наукової мови, до складу зоологічної секції природничого відділу якого входили і зоологи, і мовознавець М. Гладкий.

На початку ХХІ ст. ще панує тенденція до порізненого вивчення, опрацювання й кодифікування технічної, природничої тощо термінології, що дісталася нам у спадок від радянської науки, коли від 30-х рр. ХХ ст. обмежували вжиток української мови і аж

до повного її витіснення від 1970 р. з наукового обігу. На думку В. Пілецького, вибір серед можливих термінів (активних, призабутих, вилучених, нових запозичених) найбільш цікавить термінологів-практиків, особливо українську науково-технічну інтелігенцію, що прагне зберегти національний дух українськомовної термінології [10]. Відновлення і збереження національного духу зоологічної термінології в пріоритетах таких науковців-зоологів, як І. Загороднюк, Ю. Мовчан, Ю. Некрутенко, Г. Фесенко, С. Харчук, А. Щербухи та ін.

Для формування валідної зоологічної номенклатури недостатньо лінгвістичних знань про способи та засоби творення зоонімів, які повинні не суперечити принципам функціонування наукових назв таксонів (систематичних груп) тварин, визначених Міжнародним кодексом зоологічної номенклатури. Як і недостатньо тільки фахових знань про тварин, про їх таксономію і номенклатуру, про нові дані вивчення фауни для формування українськомовної зоологічної номенклатури. Зрештою, зоологи зрідка самі (правда, підсвідомо) визнають потрібність у такій співпраці: «... українські назви в своїй більшості відповідають, на нашу думку, сучасній науковій іхтіологічній термінології, яка складалася і використовувалася в Україні впродовж багатьох десятиліть [8, с. 51].

Другий перспективний і пріоритетний напрям, на наше глибоке переконання, – *укладання й видання словників зоологічної номенклатури*. На жаль, державна підтримка розвитку словникової бази формальна. Ще 1999 року з'явився Указ Президента України «Про розвиток національної словникової бази», яким підтримано пропозицію Національної академії наук України щодо видання нового покоління академічних українськомовних словників та створення їх електронного відповідника для інформаційних комп'ютерних систем (проект «Словники України») [11]. Наступний документ, який би мав змінити ситуацію на краще, – «Концепція державної

програми розвитку національної словникової бази України на 2008 – 2015 роки» [4] – не трансформувався в термінологічне планування та в програму дій з його реалізації. Не зважаючи на відсутність сприятливих умов, у серії «Словники України» (Український мовно-інформаційний фонд НАН України) вийшло понад 70 праць. Зоологічна термінологія і номенклатура поки перебуває поза увагою термінографів.

У передмові до українськомовної версії «Міжнародного кодексу зоологічної номенклатури» Ю. Некрутенко пише: «Цікавою, чи не унікальною, особливістю долі української наукової мови в галузі зоології є те, що її термінологічний апарат почав створюватися ще перед тим, як почала існувати україномовна зоологічна література» [9, с. XI]. Йдеться передусім про серії словників І. Верхратського, шість випусків-частин якої вийшли у 1864–1879 рр.

Знаковою працею початку ХХ ст. став «Словник зоологічної номенклатури» (1927–1928 рр.), що його проєкт підготувала зоологічна секція природничого відділу Інституту української наукової мови [13]. Саме в ньому засадничою був принцип кодифікувати номенклатуру на народномовній основі.

В. Пілецький наголошує, що перед упорядниками різноманітних терміносистем української мови після національно-визвольних змагань 1918–1920-их років постало нелегке завдання органічно вписати міжнародну термінологію в систему тогочасної української літературної мови, щоб українська наукова мова ставала не тільки засобом спілкування між ученими певної галузі, а й виконувала роль найприроднішого розповсюджувача й популяризатора наукових знань серед широких кіл українців, що неможливо було здійснити без добору національних відповідників до низки міжнародних термінів [10].

Автори «Словника зоологічної номенклатури» (1927–1928 рр.), добираючи українські відповідники до латинських назв, зважали на те,

«оскільки поширена назва на Україні, та в якій мірі вона певна з боку філологічного й наукового. Коли такої назви, що відповідала-б цим вимогам, не було, цеб-то була народня назва, хоч і поширена, але невірна філологічно, або не відповідала біології риби, чи то її морфології, її замінити на іншу, вірнішу, хоч і в меншій мірі відому» [13, с. 71], якщо ж назви бракувало, творили на українськомовній основі «ковану» назву, про що повідомляли читачам позначкою «сек.» [13, с. 5]: *Bothus maeoticus (Pallas)* – *Кáбула-калкán (сек.)*, *кáмбула озівсько-чорноморська (авт.)*. *Калкан (Кн., Бр., Гц.)*, *полурибок (Pal.)*. р. – *Камбала, калкан* [13, с. 80].

У наступних виданнях зоологічних словників, дотримуючись «вимог» часу, упорядковували номенклатуру і термінологію, транслітеруючи російські назви українською графікою [12; 7]. Словник О. Маркевича і К. Татарка є «єдиним доступним для науковців, викладачів і студентів джерелом української зоологічної номенклатури і термінології, однак, вирізняється певним відсотком лексем, що є простими «кальками» відповідних російських назв» [1]. Закономірно, що надбання термінологів «золотого десятиліття» було нівельовано.

З-поміж власне лінгвістичних проблем, що їх мовознавці вважають актуальними в розбудові українських термінологічних систем на національно-мовній основі, проблеми опрацювання критеріїв знеросійщення сучасних терміносистем і з'ясування ролі й місця інтернаціоналізмів та їх національних відповідників у різних терміносистемах важливі і для зоологічної термінології і номенклатури, а також збереження національного духу української термінології за умов широких глобалізаційних процесів сучасності [10]. Ці проблеми намагаються розв'язати і зоологи [2; 5; 6; 8; 9; 16; 21 та ін.], усвідомлюючи, що «розуміння необхідності розвитку національної наукової термінології і номенклатури в будь якій мові – одна з головних якостей дослідника» [16, с.3].

Однак брак знань про словотвірну

систему української літературної мови, наявні словотвірні моделі та словотвірні засоби вможливають і далі функціонування, наприклад, номенклатур з елементом *-подібний*, що ним перекладають російські лексеми на *-образный*, *-видный*, *-подобный*. В окремих працях також натрапляємо і на елемент *-видний*: *Сарпа сальповидна* [8, с. 69]. Власне українська термінотвірна традиція тут зовсім інша – кореневий елемент доповнюємо суфіксами *-уват-* (*-оват-*), *-аст-*, *-ист-* (*-іст-*). Але така ситуація цілком закономірна, якщо науковці послуговуються «Словником української мови» в 11 томах, де зазначено, що *-подібний* – друга частина складних прикметників, що надає слову значення 'який має вигляд, форму того, що назване в першій частині' [15, т. 6, с. 745]. Тож варто застосовувати культурно-семіотичний принцип до зоонімів, що сприятиме відновленню національно-мовній номенклатурі або спонукатиме до пошуку нових відповідників, створених відповідно до вимог ДСТУ 3966:2009 «Термінологічна робота. Засади і правила розроблення стандартів на терміни та визначення понять», де сформовано перелік критеріїв до термінів. З-поміж застандартизованих критеріїв деякі критерії для флоронімів і фаунімів є облігаторні (системність, відповідність лексичного значення терміна позначеному ним поняттю, однозначна відповідність терміна поняттю, мовна правильність, переважність рідної мови, згармонізованість), а деякі діють факультативно (раціональна стислість, словотворча здатність, наявність визначення поняття) [20, с. 67–68].

Зважаючи також і на те, що Україна прагне інтегруватися в міжнародний науковий простір, першочерговим є видання саме перекладних словників із реєстровою частиною як українською, так і латинською мовами. Ґрунтуватися такі словники повинні на нормативних словниках, які – важливий інструмент адаптації в мовному середовищі, інструмент подолання комунікативних конфліктів (коректне кодування й адек-

ватне декодування інформації)» [18, с. 220]. Наявність нормативних словників зоологічної термінології і номенклатури на певний відрізок часу усуне суперечки щодо назв.

Основою реєстру для словників повинні стати переліки зоологічної номенклатури, монографічні дослідження, окремі наукові розвідки тощо.

Традиційно словникові статті розташовують за алфавітом. Цей принцип застосовано в уже виданих словниках зоологічної термінології і номенклатури [7; 13]. Однак в словниках зоологічної термінології і номенклатури доцільно застосувати тематичний принцип структурування словникових статей, адже названий словник повинен відображати таксономію тварин і сучасний рівень систематичного вивчення цих тварин.

Зауважимо, що дослідження кожного фрагменту семантичної структури мови – вагомий внесок у теорію національного мовомислення [22; 23], а зосередження словесних даних у єдиних лексикографічних системах – шлях до відтворення закономірностей української концептуалізації світу й світосприймання, тому не можна погодитися з твердженням І. Загороднюка, С. Харчука про те, що «власне науковими є назви, що подані латиною, всі інші виконують тільки допоміжну роль» [2, с. 37]. Зрештою, зооніми – вербальні символи, що «належать до вагомих чинників національно-культурної самоідентифікації, адже вони є своєрідними ретрансляторами архетипних образів, у них закодовано пам'ять слова в його різнофункціональних культурних контекстах» [22, с. 98]

Прагнення повноцінно інтегрувати українську науку (адже результати досліджень мають інтернаціональний характер) у світовий інформаційний простір визначає ще один напрям дослідження зоологічної термінології і номенклатури – *створення інформаційно-пошукового тезаурусу* як легкодоступної бази даних з достовірною інформацією про назви

видів тварин України та їх ієрархічну класифікацію.

У багатьох країнах, де номенклатура флори і фауни на національно-мовній основі випрацювана, створено тезауруси, інтегровані таксономічні інформаційні системи, що в них розміщено авторитетну таксономічну інформацію про рослини, тварин, гриби та мікроби, а також екологічну інформацію, як-от: у США – Integrated Taxonomic Information System [<https://www.itis.gov/>], у Великій Британії – BIOTIC (Biological Traits Information Catalogue)[<http://www.marlin.ac.uk/biotic/biotic.php>], у Росії – «Каталог біоти Беломорської біостанції МДУ» [<http://wsbs-msu.ru/doc/view.php?ID=182>]. Крім того, в тезаурусах збережено й синоніми термінів, номенклатур, зафіксовані в науковій літературі. Функціонує керований багатомовний тезаурус сільсько-господарської термінології «AGROVOC Multilingual Thesaurus», де 35 тисяч концептів подано 29 мовами, а між ними й українською мовою [<http://aims.fao.org/ru/agrovoc>]. Усі перераховані та інші тезауруси можуть бути своєрідним верифікатором для латинськомовного реєстру зоонімів України.

Оскільки інформаційно-пошуковий тезаурус – система, що забезпечує можливість не тільки ефективного використання різноманітної інформації про тварин, але і її збереження, накопичення, то зоологи та всі зацікавлені особи матимуть готовий лінгвістичний інструментарій досліджень, що економитиме ресурси та оптимізувати працю над об'єктом. Проте щоб бути інструментом дослідження, тезаурус повинен відображати сучасний розвиток науки і практики (зокрема таксономії тварин), іншими словами номенклатурну базу потрібно постійно поповнювати, редагувати, актуалізувати, щоб забезпечити високу якість і відповідність чинним класифікаціям, переглядам та щоб доповнити назвами нещодавно відкритих й описаних видів. Крім лінгвістичної інформації, для кожного наукового найменування потрібно вказувати

таксономічний ранг, пов'язані з ним синоніми і вернакулярні (народні) назви, інформацію про джерела даних (публікації, експерти тощо) тощо.

Під час створення тезаурусу треба зважати на деякі особливості зоологічної системи: для певної групи тварин може існувати не одна альтернативна систематика; методика, засоби, традиції інвентаризації таксонів різних груп тварин мають свої особливості.

З іншого боку, тезаурус – когнітивна модель зоології, а відповідно він повинен містити повну інформацію про об'єкти предметної галузі, про спеціальні одиниці фахової мови (а це не тільки терміни й номенклатури) та відношення між ними, відповідати сучасним вимогам, а також бути інформативним, однозначним, точним, стилістично нейтральним. Постійний моніторинг якісного складу інформації про тварин,

зіставлення її з новими даними сприятиме виявленню й усуненню вад в систематичному охопленні наявної інформації.

Висновки. Розвиток виокремлених пріоритетних напрямів відповідає суспільним запитам (уніфікує українську відповідну номенклатуру, збереже її народні назви), викристалізовуватиме українську наукову мову в галузі наук про життя, забезпечуватиме утвердження своєї, української, ідентичності через інтеграцію до світового наукового та культурного обшину, підтримуючи інтерактивний обмін між національною та світовою наукою. Створення словників, а на їх базі інформаційно-пошукового тезаурусу буде вагомим внеском у наукову інфраструктуру, яка є засадничою для опису, збереження та управління біорізноманіттям.

Список використаних джерел

1. Акімов І. А. Передмова до факсимального видання «Словник зоологічної номенклатури (1927–1928)». Київ : Наукова думка, 2005. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.terioshkola.org.ua/ua/fauna/ukr-names/akimov2005-preface-voc1927.htm>
2. Загороднюк І., Харчук С. Українська зооніміка та взаємний вплив наукових і вернакулярних назв ссавців. Вісник Національного науково-природничого музею. 2017. Том 15. С. 37–66.
3. Карпіловська Є., Кобів Ю. Словник українських наукових і народних назв судинних рослин. Лексикографічний бюлетень. 2005. Вип. 11. С. 108–113.
4. Концепція Державної цільової програми розвитку Національної словникової бази на 2009-2015 роки, схвалена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 11 лютого 2009 р. № 140-р [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/140-2009-%D1%80#Text>
5. Куйбіда В. В. Народні іхтіоніми: формування, класифікація, етимолого-

семантичний аналіз. Вісник Черкаського університету. 2012. № 9 (222). С. 99–104.

6. Куцоконь Ю., Квач Ю. Українські назви міног і риб фауни України для наукового вжитку. Біологічні Студії. 2012. Том 6 / № 2. С. 199–220.

7. Маркевич О. П., Татарко К. І. Російсько-українсько-латинський зоологічний словник. Термінологія і номенклатура. Київ : Наук. думка, 1983. 412 с.

8. Мовчан Ю. В. Риби України (таксономія, номенклатура, зауваження). Збірник праць Зоологічного музею, 2008–2009. № 40. С. 47 – 86.

9. Некрутенко Ю. Передмова до українського перекладу. Міжнародний кодекс зоологічної номенклатури. Видання четверте. Київ, 2003. С. IX–XXV.

10. Пілецький В. Мовна специфіка українського терміна. Вісник Нац. ун-ту «Львівська політехніка». Серія «Проблеми української термінології». 2005. № 538. С.25–32.
http://tc.terminology.lp.edu.ua/TK_Wisnyk538/TK_wisnyk538_pilec'kyj.htm

11. Про розвиток національної словникової бази: Указ Президента України від 7 серпня 1999 року № 967/99

[Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/967/99#Text>

12. Російсько-український словник зоологічної термінології для середньої школи. Харків, 1935. 116 с.

13. Словник зоологічної номенклатури. Ч. 2: Назви хребетних тварин: Проект / Уклад. М. Шарлемань, К. Таттарко. Київ : ДВУ, 1927. 124 с

14. Словник української біологічної термінології / відпов. ред.: Д. М. Гродзинський, Л. О. Симоненко. Київ : КММ, 2012. 744 с.

15. Словник української мови: в 11 т. / [за ред. І. К. Білодіда]. Київ : Наук. думка, 1970–1980.

16. Фесенко Г. В., Бокотей А. А. Анотований список українських наукових назв птахів фауни України (з характеристикою статусу видів). Київ – Львів, 2007. 112 с.

17. Харченко С. Інтегрований словник дендронімів як засіб уніфікації назв зелених насаджень парків і скверів. Міжнародний філологічний часопис. 2019. № 10 (1). С. 83–93.

18. Харченко С. Синтаксичні норми української літературної мови ХХ – початку ХХІ ст. : монографія; [відп. ред.. К. Г. Городенська]. Київ : Міленіум, 2017. 417 с.

19. Шинкарук В., Ткач А. Словотвірна ідентичність української термінології : монографія. Чернівці : Чернівецький нац. ун-т, 2010. 200 с.

20. Шинкарук В. Д., Харченко С. В. Критерії лінгвістичного описування назв зелених насаджень на основі термінологічних стандартів України. Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України. Серія: Філологічні науки. Київ : Міленіум, 2017. Вип. 272. С. 62–69.

21. Щербуха А. Я. Українська номенклатура іхтіофауни України. Київ: Зоомузей ННПМ НАН України, 2003. 50 с.

22. Shynkaruk V. D., Kharchenko S. V., Zavalnyuk I. Ya. «Language-culture» dichotomy in formation of the mental sphere of ethnic consciousness and specificity of

national world perception. Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв : наук. журнал. Київ : ІДЕЯ-ПРИНТ, 2019. № 1. С. 96–102.

23. Yasakova N.Y., Kharchenko S.V., Shynkaruk V.D. (2019) Verbal indicators of linguistic and cultural identity (personal pronouns as the example). Cogito. 2019. Vol. XI, № 4. P. 201–214.

References

1. Akimov, I. A. (2005). Peredmovna do faksimilnoho vydannia «Slovnyk zoolohichnoi nomenklatury (1927–1928)». [Preface to the facsimile edition "Slovnyk zoolohichnoi nomenklatury (1927–1928)". Kyiv : Naukova dumka. [Elektronnyi resurs]. <http://www.terioshkola.org.ua/ua/fauna/ukr-names/akimov2005-preface-voc1927.htm>

2. Zahorodniuk, I., Kharchuk, S. (2017). Ukrainska zoonimika ta vzaiemnyi vplyv naukovykh i vernakuliarnykh nazv ssavtsiv [The Ukrainian Zoonymics and the Mutual Influence of Scientific and Vernacular Names of Mammals]. Proceeding of the National Museum of Natural History. Vol.15. 37–66.

3. Karpilovska, Ye., Kobiv, Yu. (2005). Slovnyk ukrainskykh naukovykh i narodnykh nazv sudynnykh roslyn [Dictionary of Ukrainian scientific and folk names of vascular plants]. Lexicografic bulletin. Vyp. 11. 108–113.

4. Kontsepsiia Derzhavnoi tsilovoi prohramy rozvytku Natsionalnoi slovnykovoï bazy na 2009-2015 roky, skhvalena rozporiadzhenniam Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 11 liutoho 2009 r. № 140-p [Elektronnyi resurs]. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/140-2009-%D1%80#Text>

5. Kuibida, V. V. (2012). Narodni ikhtionimy: formuvannia, klasyfikatsiia, etymoloho-semantychnyi analiz [Folk names of fishes: formation, classification, etymological semantic analysis]. Cherkasy University bulletin. № 9 (222). 99–104.

6. Kutsokon, Yu., Kvach, Yu. (2012). Ukrainski nazvy minoh i ryb fauny Ukrainy dlia naukovoï vzhytku [Ukrainian names of lampreys and fishes of the fauna

of Ukraine]. *Studia Biologica*. Tom 6. № 2. 199–220.

7. Markevych, O. P., Tatarko, K. I. (1983). *Rosiisko-ukrainsko-latynskyi zoolohichniy slovnyk. Terminolohiia i nomenklatura*. [Russian-Ukrainian-Latin zoological dictionary. Terminology and nomenclature]. Kyiv : Naukova dumka. 412 s.

8. Movchan, Yu. V. *Ryby Ukrainy (taksonomiia, nomenklatura, zauvazhennia)* [Fish of Ukraine (taxonomy, nomenclature, remarks)]. *Proceedings of the Zoological Museum Zbirnyk 2008–2009*, № 40. 47 – 86.

9. Nekrutenko, Yu. (2003). *Peredmov do ukrainskoho perekladu* [Preface to the Ukrainian translation]. *Mizhnarodnyi kodeks zoolohichnoi nomenklatury* [International Code of Zoological Nomenclature]. Fourth edition. Kyiv. S. IX–XXV.

10. Piletskyi, V. (2005). *Movna spetsyfika ukrainskoho termina* [Linguistic specifics of the Ukrainian term]. *Bulletin of the National Lviv Polytechnic University. Series "Problems of Ukrainian terminology* № 538. 25 – 32. [Elektronnyi resurs]. http://tc.terminology.lp.edu.ua/TK_Wisnyk538/TK_wisnyk538_pilec'kyj.htm

11. *Pro rozvytok natsionalnoi slovnykovoï bazy: Ukaz Prezydenta Ukrainy vid 7 serpnia 1999 roku* № 967/99 [Elektronnyi resurs]. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/967/99#Text>

12. *Rosiisko-ukrainskyi slovnyk zoolohichnoi terminolohii dlia serednoi shkoly* [Russian-Ukrainian dictionary of zoological terminology for high school]. (1935). Kharkiv, 116.

13. *Slovnyk zoolohichnoi nomenklatury* [Dictionary of zoological nomenclature]. Part 2: *Nazvy khrebetnykh tvaryn*. [Names of vertebrates] (1927). Proekt / Uklad. M. Sharleman, K. Tatarko. Kyiv : DVU. 124.

14. *Slovnyk ukrainskoi biolohichnoi terminolohii* [Dictionary of Ukrainian biological terminology]. vidpov. redakty: D. M. Hrodzynskyi, L. O. Symonenko. Kyiv : KMM, 2012. 744.

15. *Slovnyk ukrainskoi movy: v 11 t.* [Dictionary of the Ukrainian language: in 11 vols.] (1970-1980). [za red. I. K. Bilodida]. Kyiv : Nauk. dumka.

16. Fesenko, H. V., Bokotei, A. A. (2007). *Anotovanyi spysok ukrainskykh naukovykh nazv ptakhiv fauny Ukrainy (z kharakterystykoïu statusu vydiv)* [Annotated list of Ukrainian scientific names of birds of fauna of Ukraine (with the characteristic of the status of species)]. Kyiv — Lviv. 112.

17. Kharchenko S. (2019). *Intehrovanyi slovnyk dendronimiv yak zasib unifikatsii nazv zelenykh nasadzhen parkiv i skveriv* [Integrated dictionary of dendronyms as a means of unification of names of parks greenery and squares]. *Mizhnarodnyi filolohichniy chasopys* [International journal of philology]. № 10 (2). 83–93.

18. Kharchenko, S. (2017). *Syntaksychni normy ukrainskoi literaturnoi movy XX – XXI*: monohrafiia ; [vidp. red. K. H. Horodenska]. Kyiv : Milenium. 417.

19. Shynkaruk, V., Tkach, A. (2010). *Slovotvirna identychnist ukrainskoi terminolohii* : monohrafiia. Chernivtsi : Chernivetskyi nats. un-t. 200.

20. Shynkaruk, V. D., Kharchenko, S. V. (2017). *Kryterii linhvistychnoho opysuvannia nazv zelenykh nasadzhen na osnovi terminolohichnykh standartiv Ukrainy* [Criteria for linguistic description of green space names based on terminological standards of Ukraine]. *National Herald of National university of life and environmental sciences of Ukraine. Series: Philological*. Kyiv: Milenium, Volume, 272. 62–69.

21. Shcherbukha, A. Ia. (2003). *Ukrainska nomenklatura ikhtiofauny Ukrainy*. Kyiv: Zoomuzei NNPM NAN Ukrainy. 50.

22. Shynkaruk V. D., Kharchenko S. V., Zavalnyuk I. Ya. (2019). «Language-culture» dichotomy in formation of the mental sphere of ethnic consciousness and specificity of national world perception. *Visnyk Natsionalnoi akademii kerivnykh kadrov kultury i mystetstv : nauk. zhurnal*. Kyiv : IDEla-PRYNT. № 1.

S. 96–102.

23. Yasakova N. Y., Kharchenko S. V.,
Shynkaruk V. D. (2019). Verbal indicators of

linguistic and cultural identity (personal
pronouns as the example). Cogito. 2019.
Vol. XI, № 4. P. 201–214.

**PROSPECTIVE DIRECTIONS FOR STUDYING ZOOLOGICAL NOMENCLATURE:
LINGUOCOGNITIVE DIMENSION**

V. D. Shynkaruk, S. V. Kharchenko

Abstract. *The article is devoted to one of the oldest layers of Ukrainian lexis – zoological terminology. According to the analysis of scientific sources on linguistic and natural sciences, three priority areas of interdisciplinary research of zoological terminology and nomenclature are identified: systematic cooperation of scientists, scientific and pedagogical workers of philological and natural areas, compilation and publication of dictionaries of zoological nomenclature and creation of information retrieval thesauruses. It is emphasized that the development of selected priority areas will crystallize the Ukrainian scientific language in the field of life sciences, ensure the assertion of its own Ukrainian identity through integration into the world scientific and cultural sphere, supporting interactive exchange between national and world science.*

Key words: *terminology, zoological nomenclature, zoonym, dictionary, thesaurus, priority area.*